

Az agrárgazdasági és élelmiszeripari minőségszabályozás aktualitásai

2012. május 10-én a Vidékfejlesztési Minisztérium Darányi Ignác termében rendezte meg az Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottsága (EOQ MNB) a „Győztesek Konferenciáját”, amelyen a Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj (MAMD) 2012. évben díjazott cégeinek első számú vezetői lehetőséget kaptak arra, hogy a nagy nyilvánosság előtt számoljanak be a díjhoz vezető útról, tapasztalataikról és elért eredményeikről. Erről a „Minőség és Megbízhatóság” című szakfolyóirat egyik következő füzetében számolunk be. Az egész napos rendezvény programján szerepeltek olyan aktuális élelmiszerszabályozási és innovációs témák is, amelyek joggal számíthatnak az agrárgazdaság és az élelmiszeripar képviselőinek érdeklődésére.

Az EU új élelmiszerjelölési rendelete

Szegedyné Fricz Ágnes, a VM főosztályvezető-helyettese először röviden áttekintette a jogszabályalkotás folyamatát az Európai Unióban, majd rámutatott a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásának szükségességére. Az 1169/2011/EU számú rendelet 2 korábbi irányelvet vált fel: az élelmiszerek jelöléséről szóló 2000/13/EK, valamint a tápértékjelölésről szóló 90/496/EGK számú irányelvet. A kulcsszó az egészséges táplálkozás. Az új 1169/2011/EU számú rendelet 2011. november 22-én jelent meg az Unió Hivatalos Lapjában azzal, hogy a megjelenéstől számított 20. naptól kezdve alkalmazható, majd 5 év átmeneti időszakot követően, 2016. december 13-tól már mindenkire kötelező lesz a tápértékjelölés. Az előző szabályozáshoz képest nagy előrelépést jelent, hogy végre egy helyen megtalálunk minden lényeges információt és témakört (általános elvek, követelmények, kötelezettségek), továbbá, hogy az új élelmiszerjelölési rendelet már nem csupán az előrecsomagolt termékekre nézve kötelező. A tisztességes termelők védelmében az előírások mindenkire egyaránt

vonatkoznak (lásd: tisztességes tájékoztatási gyakorlat), de külön foglalkozik a rendelet az allergének jól látható feltüntetésével is. Jelölni kell továbbá a mesterséges nanoanyagokat, jóllehet azok hatása nem mindig ismert, és a megfelelő analitikai módszerek hiányában a kérdés megnyugtató rendezésétől még messze vagyunk. Figyelemre méltó újdonság, hogy a nyomon követhetőség jegyében a lánc valamennyi tagja saját hatáskörén belül felelősséggel tartozik a jelölési információk meglétéért és pontosságáért.

A rendelet azonban még mindig nincs teljesen készen, továbbfejlesztés alatt áll. Az előrecsomagolt élelmiszerek esetében a kötelező elemekről például a tagállamok – az élelmiszervállalkozásokkal közösen – nemzeti szinten hozhatnak jogszabályokat (összetevők, tápértékjelölés, allergének). Feltüntethetők a terméken önkéntes információk is (pl. MAMD Díj elnyerése), de az nem mehet a kötelező tájékoztatás rovására. Az Európai Bizottságnak még további határidős és határidőhöz nem kötött feladatai vannak az új rendelettel kapcsolatosan, így többek között a származás/eredet jelölés kérdésében.

A Magyar Élelmiszerkönyv újdonságai

Dömölki Marianna a VM Élelmiszer-feldolgozási Főosztály szakreferense röviden áttekintette a Magyar Élelmiszerkönyv történeti előzményeit megemlítve, hogy az német, francia és osztrák példára épült. A korai bevezetési kísérlet az 1970-es években sikertelen maradt, erre csak a 90-es évek végén került sor. Az élelmiszerláncról és annak hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvény megerősítette a Magyar Élelmiszerkönyv rendszerét és a 15 főből álló Magyar Élelmiszerkönyv Bizottság szerepét.

A 3 kötetet tartalmazó Magyar Élelmiszerkönyv termékcsopontonként meghatározza a minimális követelményeket és azok paramétereit, amelyek általában a hatóság által jól vizsgálható jellemzők. Az elsődleges szempont mindenkor az élelmiszerbiztonság. Az egységes piacnak való megfelelés érdekében a II. kötetben nemzeti termék irányelvek szerepelnek a régebbi szabványok helyett, de a

termékek megnevezésén keresztül indirekt szabályozás történik. Ki kell ugyanis használni hazánk komparatív előnyeit: Magyarország nem nyerheti meg az árversenyt, mert nem tud alacsony költség mellett termelni, de képes különleges minőségű, magasabb hozzáadott értékkel rendelkező termékeket előállítani. Ehhez ki kell emelni a Magyarországon gyártott hagyományosan hazai terméket az áruk nagy tömegéből. Ilyen megkülönböztető minőségi jelöléssel ellátott termékek például a méz, továbbá egyes édes-, sütő- és tejipari termékek, illetve gyümölcsstermékek. Jelenleg is folyamatban van a Magyar Élelmiszerkönyv emelt szintű irányelveinek kidolgozása, ami a minőségtudatosság fejlesztése és a fogyasztói bizalom erősítése mellett a kommunikáció fejlesztését célozza. Az előadó kérte a jelen levő élelmiszerelőállítókat: ahol igény van a jobb minőségű termékek kiemelésére, jelezzék azt a VM felé a vonatkozó szabályok megalkotása céljából.

A jövő élelmiszere – az élelmiszer jövője

Hegy Adrienn, a Campden BRI Magyarország Nonprofit Kft. munkatársa az élelmiszeripari innováció helyzetét elemezve rövid tájékoztatást adott arról, hol tartunk és milyen lehetőségeink vannak ezen a területen. Könnyen előfordulhat, hogy ha az élelmiszer jellegét megváltoztatjuk, a fogyasztók visszautasítják azt: az emberek ugyanis ragaszkodnak korábbi elvárásaihoz, attól csak nehezen térnek el (idegenkednek például a védőgázos csomagolástól vagy az élelmiszerek besugárzásától). Ezért célzott kutatásokra és kis lépésekben történő előrehaladásra van szükség, aminek a kumulatív eredménye mégis jelentős lehet. Az élelmiszeripar és a mezőgazdaság fejlődése jellemzően a beszállító ágazatok (pl. gépgyártók, csomagolóanyag-gyártók) innovációjára épül, azaz abból táplálkozik.

A magyar élelmiszeriparnak jó hagyományai és kedvelt termékei vannak, de nem rendelkezik világszerte vezető szereppel, amellel korlátozottak termelési kapacitásai és erőforrásai is. Mivel az árversenyben ilyen körülmények között nehéz lépést tartanunk, a közép-

és kelet-európai élelmiszeripari vállalkozások elsősorban az innovációt hívhatják segítségül a gazdasági növekedés felgyorsításához. Ahol egy ágazat nem tud világszerte vezető szerepre szert tenni, ajánlatos a határterületi együttműködés a csúcstechnológiát képviselő ágazatokkal, mint a gépgyártás, ICT, energia stb. Az EU koncepció is az intelligens szakosodásra (Smart Specialization) épül. Az erőforrás, a képességek és a szakértelem összekapcsolásához erősíteni kell az együttműködést az egész élelmiszerlánc mentén – beleértve a mezőgazdaságot és a kiskereskedelmet is –, ami lehetővé teszi a költségek megosztását. Az innovatív módon összekapcsolt és összehangolt erőforrások és egyéb lehetőségek együttesen hozzásegítik a vállalkozásokat ahhoz, hogy felülmúlják versenytársaikat. Igen hasznos lehet a csúcstechnológiák más területekre már kidolgozott, jól működő megoldásainak adaptálása az élelmiszeripar problémáira.

„Az élelmiszer az életért” Európai Technológiai Platform Stratégiai Kutatási és Innovációs Tervének 2012. évi új, átdolgozott változata a következő elemekre épít:

1. Innováció, a kommunikáció, az oktatás és a technológia-transzfer támogatása.
2. Egészséges étrend kialakítása és fenntartása, a jó közérzet és a hosszú élet elérése.
3. Olyan biztonságos élelmiszerek előállítása és forgalomba hozatala, amelyekben a fogyasztók megbízhatnak.
4. Fenntartható és etikus élelmiszertermelés kialakítása.
5. Kiváló minőségű, nagyobb hozzáadott értékű élelmiszerek rendelkezésre bocsátása.
6. Az egészségtudatos választás megkönnyítése.
7. Az élelmiszerlánc céltudatos menedzselése.

A jövőbe tekintve, hazai viszonyaink között az élelmiszerfeldolgozást és -csomagolást kell kiemelni, összekapcsolva a költségcsökkentéssel. A tudástranzfer és a határterületi innovációs együttműködési lehetőségek kiaknázásával kedvező választ kell adni a társadalmi és a természeti kihívásokra (környezetvédelem, éghajlatváltozás). Ennek legfontosabb

feltétele az ismeretek összegyűjtése és rendszerezése, majd átadása az oktatás és továbbképzés számára. Európa jelenlegi élelmiszer innovációs trendjei az élvezeti érték, az egészség, a fizikai jellemzők, a kényelmi szempontok és az etika körül csoportosulnak. Mivel egyre kifinomultabb a fogyasztók ízlése, előtérbe kerülnek a több érzékszervre is kedvezően ható termékek. Korunkra jellemző a számítógépek integrálódása az eszközökkel, pl. a berendezések, mobiltelefonok, üzemek, hűtőszekrények közvetlenül egymással is tudnak kommunikálni. Minden fejlesztésnél és innovációnál tehát tudatosan számításba kell venni a jövő internetének egyre bővülő lehetőségeit.

Az előadásokat követő konzultáció során többen felhívták a figyelmet arra, hogy a mai európai és magyar szabályozás még sok kérdést nyitva hagy. Egyértelmű, hogy az ipar az érzékszervi tulajdonságok javítására és tökéletesítésére törekszik, de az élelmiszereknél az innovációs potenciál erősen korlátozott. A technikai lehetőségek határozzák meg a kényelmi szempontokat is. Növekszik az érdeklődés a megkülönböztető minőségi jelölések iránt, de a különleges tulajdonságoknak egyelőre nincs logójuk. Általános vélemény, hogy legalább azt a minőségi szintet kell elérnie a terméknek, ami a Magyar Élelmiszerkönyvben szerepel. Ugyanezt a szintet kell képviselniük az import termékeknek is, de más országok számára nem írhatjuk elő, honnan származzék az alapanyag. Nagy hangsúlyt kell tehát helyezni a fogyasztó kellő védelmére és tájékoztatására. Kérdésként vetődött fel a GMO megítélése is, mivel a világon már egymilliárdnál több ember fogyaszt GMO élelmiszereket, ugyanakkor ebben a kérdésben a világ nagyon megosztott. A tudománynak több generációnyi időre van szüksége az összes kapcsolódó probléma megoldásához, addig a genetikai módosítás ügye politikai kérdés marad. A 2012. január 1-jétől hatályos Alaptörvényben is rögzített Magyarország GMO-mentességre való törekvése. Ennek érdekében Magyarország továbbra is következetesen kiáll amellett, hogy biztosítsa az ország GMO-mentes státuszát és igyekszik megtartani a GMO-mentesség adta piaci versenyelőnyt.

Várkonyi Gábor és Pallóné Kísérdi Imola